

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ	11
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	17
ΠΕΙΝΑ	27
ΟΝΕΙΡΑ	55
ΑΠΑΤΡΙΔΕΣ	94
ΕΥΡΗΚΑ	127
ΑΜΕΡΙΚΗ.....	175
ΜΟΝΑΞΙΑ	221
ΕΛΠΙΔΑ.....	248
ΑΝΤΑΜΩΜΑ	280
ΑΓΡΙΑΔΑ	303
ΑΣΤΕΡΙ	342
ΑΠΩΛΕΙΑ.....	377
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ	399
ΘΗΡΙΟ.....	417
ΜΥΡ	444
ΣΠΙΤΙ	467
Ευχαριστίες.....	485
Σημειώσεις.....	489

Για την οικογένειά μου

*Κι αν το ρυάκι κυλήσει μακριά,
την πηγή του δεν την ξεχνάει ποτέ.*

- ΝΙΓΗΡΙΑΝΗ ΠΑΡΟΙΜΙΑ

*Μιας στιγμής υπομονή,
δέκα χρόνων ραχάτι.*

- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΟΙΜΙΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Η εκτόξευση στα αστέρια

Αργά το βράδυ της Τρίτης 29 Ιουνίου 2021, ξημερώματα Τετάρτης για την Ελλάδα, ο χρόνος για τον Γιάννη σταμάτησε. Τα ριπλέι της τηλεόρασης έκοβαν την ανάσα και οι κραυγές πόνου που έβγαιναν από τα χείλη του τρυπούσαν τα μικρόφωνα. Η προσγείωσή του, μετά την προσπάθεια για τάπα στον Κλιντ Καπελά των Ατλάντα Χοκς, ήταν φριχτά άτσαλη και έγινε ακόμα χειρότερη όταν ο Ελβετός σέντερ των 110 κιλών έπεσε πάνω στο πόδι στήριξης.

Το γόνατο του Γιάννη λύγισε προς τα πίσω. Ο Θανάσης τραβούσε τα μαλλιά του. Συμπαίκτες και αντίπαλοι απέστρεφαν απελπισμένοι το βλέμμα. «Τετέλεσαι», είπα από μέσα μου. «Εννέα με δώδεκα μήνες έξω».

Και δεν είμαι καν από τους πεσιμιστές. Εκείνη τη στιγμή μιλούσε η πείρα. Ουδέποτε έχω δει γόνατο να στρίβει έτσι και να μένει ανέπαφο. «Και πώς θα είναι ο Γιάννης όταν επιστρέψει; Θα τολμήσει να ξαναπατήσει γερά το σακατεμένο πόδι ή θα γίνει αργοκίνητο φάντασμα του παλιού, καλού, εκρηκτικού, υπερηχητικού εαυτού του;»

Ο Γιάννης έμεινε παροπλισμένος ακριβώς επί μία εβδομάδα. Εφτά, αλλά όχι μήνες, μέρες.

Έπειτα επέστρεψε σαν να μην είχε συμβεί τίποτα, έτοιμος να κουβαλήσει στις πλάτες του τους συμπαίκτες που τον ξελάσπωσαν όσο αυτός έκανε δωδεκάωρες θεραπείες. Το αγχωτικό 2-2 με τους Χοκς έγινε θριαμβευτικό 4-2, με τον Γιάννη στα «πιτς». Η πίστη γιγαντώθηκε.

Στην πρώτη μάχη των τελικών του NBA απέναντι στους Φίνιξ Σανς που κάλπαζαν ασυγκράτητοι, ο Γιάννης εμφανίστηκε στο παρκέ απτόπτος, άτρωτος, ασυμβίβαστος, χωρίς καν να φοράει προστατευτική επιγονατίδα, αποφασισμένος να κυνηγήσει το όνειρό του με δρασκελιές γαζέλας και σάλτα αντιλόπης.

Τη νύχτα που ο εικοσιεξάχρονος Γιάννης Αντετοκούνμπο γιόρτασε το πρώτο πρωτάθλημα της καριέρας του, ξεσηκώνοντας παραλήρημα στη ζαλισμένη από τη στέρηση δεκαετιών πόλη του Μιλγουόκι, συμπληρώνονταν είκοσι δύο μέρες από το βράδυ που ο χρόνος σταμάτησε. Από κάποιο θαύμα της μηχανικής, το βιονικό πόδι του έμεινε δομικά ανέπαφο. Άλλοι θα έκλειναν ραντεβού με τον χειρουργό πριν ακόμη βγουν από το ιατρείο.

«Ευτυχώς δεν πειράχτηκαν οι σύνδεσμοι, είναι μια απλή υπερέκταση του γονάτου, αλλά ακόμα κι έτσι θα χρειαστεί να μείνεις έξω έναν μήνα», του συνέστησαν οι γιατροί. Ο Γιάννης γελούσε. Το τρόπαιο των ονείρων του του χαμογελούσε.

Όταν έφτασε η ώρα της κρίσης απέναντι στους Φίνιξ Σανς, που προηγήθηκαν με 2-0 και χάρδευαν τον πρώτο τίτλο της ιστορίας τους, ο Γιάννης χρειάστηκε να ποντάρει στο αριστερό του πόδι. Το τραυματισμένο, ντε. Το «έναν χρόνο έξω» πόδι του πρώτου τρόμου. Το «έναν μήνα έξω» πόδι της παρηγοριάς που ανακατεύτηκε με απογοήτευση.

Στον τέταρτο τελικό, οι Σανς είχαν την μπάλα δική τους στο τελευταίο λεπτό και ετοιμάζονταν να ισοφαρίσουν με κάρφωμα του Ντεάντρε Έιτον από την ψηλοκρεμαστή πάσα του Ντέβιν Μπούκερ. Ο Γιάννης, μολονότι ξεκίνησε από μειονεκτική

θέση, έστριψε, απογειώθηκε, όρθωσε το ανάστημά του και είπε ένα βροντερό «όχι», όλα σε μία κίνηση, όλα σε μία αστραπή. Η τάπα του Γιάννη εντάχθηκε μεμιάς στο πάνθεο της ιστορίας των τελικών, για να θυμίζει ότι τα εισιτήρια τα κόβει η επίθεση, αλλά τα τρόπαια τα φέρνει η άμυνα. Οι Μπακς ισοφάρισαν. Το 2-0 των Σανς αρχειοθετήθηκε. Η δύση των «Ηλίων» είχε μόλις ξεκινήσει.

Οι δύο ομάδες συνέχισαν να σκοινοβατούν πάνω από το κενό. Τρεις μέρες αργότερα, οι γηπεδούχοι Σανς χρειάζονταν ένα καλάθι για να γράψουν το 3-2 και να ολοκληρώσουν μια αντεπίθεση που θα τους έφερνε στο κατώφλι της αίθουσας του θρόνου. Αυτή τη φορά την άμυνα την έπαιξε άλλος, ο Τζρου Χόλιντεϊ, με τον Γιάννη σε ρόλο μπαμπούλα να κρύβει τον ορίζοντα του Μπούκερ.

Απέμεναν 19 δευτερόλεπτα και οι Μπακς είχαν προβάδισμα 120-119. «Κράτα την μπάλα», φώναξε κάποιος από τον πάγκο. Αλλά μέσα στον χαλασμό ο Χόλιντεϊ άκουσε πίσω του μια προσταγή: «Πέταξέ τη, μαν! Πέταξέ την ψηλά!» Ήταν η σχεδόν παιδική, αίφνης όμως αντρική, φωνή του Γιάννη.

Στο τέλος μιας τιτανομαχίας 48 λεπτών, ο απροπόνητος Γιάννης, που κανονικά θα έπρεπε να κάθεται άπραγος στο σαλόνι του σπιτιού του στο Μιλγουόκι, βρήκε τη δύναμη και την ενέργεια να προσπεράσει οχτώ άλλους σε ένα σπριντ 20 μέτρων. Ένα σπριντ τίτλου.

Η πάσα του Χόλιντεϊ έστειλε την μπάλα εκεί όπου κανένας άλλος πλην του Γιάννη δεν θα μπορούσε να τη φτάσει. Ο Γιάννης πάτησε στο στραμπουληγμένο πόδι, απογειώθηκε, πέταξε πάνω από τον Κρις Πολ, άρπαξε την μπάλα με τα δύο χέρια και την κάρφωσε ενώ ο άλλος τον τραβολογούσε για να τον εκτροχιάσει: τέλος. Τρία-δύο οι Μπακς, μέσα σε εκκωφαντική σιγή στο Φίνιξ.

Αργότερα μαθεύτηκε ότι ο Γιάννης ήταν ασθενής και έπαιζε

με ορό. Οι μόνοι που το κατάλαβαν ήταν εκείνοι που τον είδαν να δηλώνει αφυδατωμένος και να εγκαταλείπει για 30 λεπτά τη συνέντευξη Τύπου. «Είμαι σόφτι, είμαι μαλθακός», είπε γελώντας όταν επέστρεψε.

Στο ματς της ζωής του, τον έκτο τελικό, το ραντεβού με τον τίτλο, ο μαλθακός έβαλε 50 πόντους. Ολογράφως, πενήντα. Έναν για κάθε έτος προσμονής και λειψυδρίας για τους Μπακς. Οι Σανς δεν είχαν άλλο τρόπο να τον σταματήσουν παρά μόνο τα φάουλ. «Ακόμα και ο ίδιος ο Γιάννης πιστεύει ότι θα αστοχήσει από τη γραμμή», είχε δηλώσει προκλητικά ο Κρις Πολ.

Όχι. Αγγίζοντας με το ένα χέρι το σκίπτρο του NBA, ο Γιάννης πίστευε ότι δεν θα αστοχήσει ποτέ. Μία, δύο, τρεις, πέντε, δέκα, δεκαπέντε, δεκαεφτά. Δεκαεφτά συνεχόμενες βολές έβαλε αυτός που «κατά βάθος ήξερε ότι θα αστοχήσει». Αν χρειαζόταν, θα έβαζε ακόμη.

Το μήνυμά του αμέσως μετά τη λήξη, με τα δίδυμα τρόπαια στα χέρια (αφού αναδείχθηκε και MVP των τελικών), περιλάμβανε ακόμα και τις βολές. «Είμαι ο πρεσβευτής της ελπίδας», είπε κατά λέξη. «Εσύ, μικρέ, στην άκρη του κόσμου, μην το βάζεις κάτω όταν σου λένε ότι δεν έχεις πιθανότητες. Συνέχισε να δουλεύεις και θα δικαιωθείς. Πριν από οχτώ χρόνια δεν ήξερα πού θα βρω το επόμενο γεύμα μου. Η μάνα μου έβγαινε στους δρόμους για να πουλήσει μπιχλιμπίδια ώστε να ζήσουμε».

Η Βερόνικα έλαμπε από υπερηφάνεια δίπλα στον Άλεξ. Το ίδιο και η Μαράια, με το δεύτερο παιδί στην κοιλιά. Ο Κώστας είχε μόλις υπογράψει επαγγελματικό συμβόλαιο στη γαλλική Βιλερμπάν. Ο Θανάσης απουσίαζε λόγω υγειονομικού πρωτοκόλλου, αφού τον έπιασε ο Covid-19, αλλά πανηγύριζε μέσω Facetime τη στιγμή της απονομής.

Και ο Τσαρλς καμάρωνε από ψηλά. Πλέον τρεις από τους λεβέντες του είναι πρωταθλητές NBA και μέλη της Εθνικής Ελλάδας. Η «επίσημη αγαπημένη» των Ελλήνων φιλάθλων

έχασε το εισιτήριο για τους Ολυμπιακούς Αγώνες μόλις στο τελευταίο παιχνίδι από την Τσεχία. Εάν ο Γιάννης είχε τρόπο να κοπεί στα δύο για να παίξει και στο Προολυμπιακό τουρνουά, μπορεί να έμπαινε στο αεροπλάνο για το Τόκιο, απευθείας από το Μιλγουόκι. Το επόμενο όνειρό του είναι μπλε.

Πίσω στην Ελλάδα, αυτοί που κάποτε τον έλεγαν «Ακενοτούμπο» και «λάθρο» έστειλαν συγχαρητήρια μηνύματα χωρίς αιδώ. Ο Γιάννης τούς αγνόησε και αφιέρωσε τον τίτλο στις δύο πατρίδες του, Νιγηρία και Ελλάδα, καθώς και στην πόλη που χάρισε ζωτικό οξυγόνο στον ίδιο και στη βασανισμένη φαμίλια του. Εάν ο τίτλος των Μπακς σφραγιζόταν εκτός έδρας, το Μιλγουόκι θα γκρέμιζε τα τείχη για να υποδεχθεί τον ξενόφερτο μεσσία που του άλλαξε τη ζωή. Τώρα χτίζει τείχη για να τον κρατήσει μέσα, παντοτινά δικό του.

Πέντε μέρες πριν γίνει πλανητάρχης του μπάσκετ και εκτοξευτεί στα αστέρια, το παιδί που καλά καλά δεν πήγε σχολείο ξετύλιξε την κοσμοθεωρία του με δέκα λόγια που περικλείουν τη φιλοσοφία του ζεν, του ταοϊσμού και, πάνω απ' όλα, των Σεπολίων: «Όταν θυμόμαστε το χθες και πανηγυρίζουμε, μιλάει το εγώ μας. Όταν μελετούμε το αύριο πριν την ώρα του, μιλάει η έπαρση. Ο μοναδικός δρόμος προς τη σεμνότητα, προς την ταπεινοφροσύνη, είναι να αδειάζουμε το μυαλό μας από τα περιττά και να σκεφτόμαστε το τώρα».

Δεν τα έμαθε από κάποιον βουδιστή μοναχό των Ιμαλαΐων αυτά τα καταπληκτικά ο Γιάννης, αλλά από έναν δάσκαλο των δρόμων, που έφυγε μεν νωρίς, όμως πρόλαβε να αφήσει πολύτιμη κληρονομιά στα πεινασμένα παιδιά που χρειάζονταν μια φωτεινή πυξίδα για να συνειδητοποιήσουν ότι ενίοτε η φτώχεια είναι προνόμιο. Τον πρόσφυγα της ζωής, Τσαρλς Αντετοκούνμπο.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο Γιάννης Αντετοκούνμπο και η οικογένειά του δεν είχαν καιρό για χάσιμο. Έπρεπε να αδειάσουν το διαμέρισμα πριν βραδιάσει. Το νοίκι είχε μείνει απλήρωτο. Ξανά. Τους έκαναν έξωση. Ξανά.

Ο σπιτονοικοκύρης στα Σεπόλια, όπου έμεναν οικογενειακώς οι Αντετοκούνμπο, χτυπούσε την πόρτα σαν μανιακός και απαιτούσε να φύγουν. Τους έδινε μία μέρα, δύο το πολύ. Αυτή τη φορά ο χρόνος είχε στερέψει.

Η μητέρα του Γιάννη, η Βερόνικα, είπε στον ίδιο και στα αδέρφια του να μαζέψουν τα πράγματά τους. Ο Θανάσης, ο μεγαλύτερος όλων, ο Γιάννης, ο Κώστας και ο μικρός Άλεξ δεν έκαναν πολλές ερωτήσεις. Κάθε λέξη μπορούσε να κάνει την κατάσταση χειρότερη. Κουνούσαν το κεφάλι και μάζευαν αμίλητοι τα ρούχα τους.

Όταν τελείωσαν το πακετάρισμα, ο Γιάννης και τα αδέρφια του κοιτάχτηκαν και μετά έριξαν μια διερευνητική ματιά στο ογκώδες ψυγείο στην κουζίνα τους. Τι θα το κάνουμε αυτό; Ο πατέρας τους, ο Τσαρλς, έψαχνε τρόπο για να μεταφέρουν την ασήκωτη συσκευή. Τι σπαζοκεφαλιά!

Τότε ο Κώστας, που εκείνη την εποχή ήταν εννιά χρονών, πρόσεξε σε μια γωνιά ένα ξεχασμένο σκέιτμπορντ. «Να το φορτώσουμε πάνω στα ροδάκια και να το τσουλήσουμε!» αναφώνησε. Ο δωδεκάχρονος Γιάννης και ο πατέρας του κοιτάχτηκαν

αμήχανα. Μήπως είχαν κι άλλη επιλογή; «Ας το δοκιμάσουμε», αποφάσισε ο Τσαρλς. Οι τρεις τους κατάφεραν να ακουμπήσουν το ψυγείο πάνω στο πατίνι.

Ένα γιγάντιο ψυγείο πάνω στο ταπεινό σκέιτ. Το θέαμα ήταν γελοίο.

Αλλά ο Γιάννης έβαλε πλάτη από τη μια πλευρά, ο Κώστας με τον Τσαρλς από την άλλη, και κάπως έτσι κατάφεραν να βγάλουν το εποχούμενο ψυγείο από την εξώπορτα.

Δώδεκα χρόνων παιδάκι, ο Γιάννης είχε κιόλας συνηθίσει τις μετακομίσεις. Δεν του φαινόταν ξένο το συναίσθημα της αβεβαιότητας. Τον φόβο τον θεωρούσε περιττή πολυτέλεια. Έπρεπε να κρατηθεί και να μην κλάψει. Τα μικρότερα αδέρφια του τον θεωρούσαν στήριγμα. «Μας έπιανε και μας εξηγούσε ότι ήταν καιρός να αλλάξουμε σπίτι», θυμάται ο Κώστας. Ο Γιάννης μιλούσε ήρεμα αλλά αυστηρά, παρόλο που και ο ίδιος ήταν ακόμη παιδί. Όταν έλεγε στα αδέρφια του ότι όλα θα πάνε καλά, ο λόγος του ήταν συμβόλαιο.

Καθώς εγκατέλειπαν το σπίτι σπρώχνοντας το ψυγείο στον δρόμο, ο Γιάννης τούς καθυσύχαζε: «Δεν θα πάθει τίποτα». Η διαδρομή ήταν μικρή. Ενάμισι χιλιόμετρο παρακάτω τους περίμενε κάποιος φίλος για να τους φιλοξενήσει προσωρινά, μέχρι να βρουν το επόμενο κατάλυμα.

Κρατούσαν το ψυγείο προσεκτικά και προσεύχονταν να μην τουμπάρει. Δεν σκοτίζονταν για τα περιφρονητικά βλέμματα των ξένων, ούτε τους ένοιαζαν τα μισόλογα. Έσπρωχναν κι έσπρωχναν το πατίνι με το βαρύ φορτίο, ενώ ο ήλιος τούς έκαιγε τις πλάτες. Το ψυγείο τρεμόπαιζε και απειλούσε να αναποδογυρίσει στο στενό πεζοδρόμιο, καθώς τα ροδάκια τραντάζονταν πάνω στα χαλίκια και στις ξεχαρβαλωμένες πλάκες.

Μόλις έφτασαν στον προορισμό τους, πανηγύρισαν με έναν ομαδικό αναστεναγμό ανακούφισης. Τα μπράτσα τους πονούσαν και οι παλάμες τους είχαν μουδιάσει. Ο ουρανός

έξω σκοτεινίαζε. Όρθιοι μέσα στον ανελκυστήρα, με το ψυγείο δίπλα τους, δοξολογούσαν τον κατασκευαστή που έφτιαχνε τόσο γερά πατίνια.

* * *

Η Βερόνικα θυμάται καθαρά τα δύσκολα βράδια στην Ελλάδα. Το άγχος που ένιωθε, τη δύναμη που προσπαθούσε να αντλήσει. Τα αγόρια δεν καταλάβαιναν την αγωνία της. Ούτε τον φόβο της. Η Βερόνικα ήξερε να κρύβει τα συναισθήματά της. Μερικές φορές έβγαινε από το σπίτι σχεδόν μεσάνυχτα για να πουλήσει μπικλιμπίδια στον δρόμο και να ταΐσει τα παιδιά της. Αυτό το καθήκον ήταν ο σκοπός της ζωής της.

«Πρέπει να κάνεις το παν για την επιβίωση. Αν έχεις στόματα να θρέψεις, δεν υπάρχει άλλη επιλογή», λέει η Βερόνικα. Μαζί με τον σύζυγό της, τον Τσαρλς, η Βέρα, όπως τη φωνάζουν οι φίλοι, εγκατέλειψε το Λάγκος της Νιγηρίας το 1991, σε αναζήτηση μιας καλύτερης μοίρας στην Ελλάδα.

«Ο Θεός είναι εδώ», γράφει το λευκό περικάρπιο που η Βέρα δεν αποχωρίζεται ποτέ. «Ο Θεός είναι καλός», προσθέτει η ίδια. «Οφείλουμε να είμαστε δυνατοί και να μη χάνουμε την ελπίδα μας». Καθισμένη σε μια έπαυλη χιλίων τετραγωνικών, την οποία μοιράζεται με τον Γιάννη, τον Άλεξ και τη σύντροφο του Γιάννη, Μαράια Ριντλοπρίγκερ στο πλούσιο Ρίβερ Χιλς, έξω από το Μιλγουόκι, αποδίδει την καλή της τύχη στην ευλογία του Θεού.

Ο γιος της, με μπόι 2 μέτρα και 11 εκατοστά, είναι πια αστέρι στο NBA, ένας από τους κορυφαίους μπασκετμπολίστες στον κόσμο. Βγάζει εκατομμύρια δολάρια, κάτι που φαινόταν αδιανόπτο τότε στα Σεπόλια, όταν η Βερόνικα, ο Τσαρλς, ο Γιάννης και τα άλλα αγόρια φορούσαν τα καλά τους, όλα ρούχα από δεύτερο χέρι, και επιδείκνυαν πλατιά χαμόγελα κάθε φορά που ήταν να συναντήσουν κάποιον πιθανό σπιτονοικοκύρη. Πάσχιζαν να τους πείσουν ότι ήταν καλοβαλμένοι. *Ότι είχαν μια κάποια αξία.*

Η Βερόνικα δεν θα ξεχάσει ποτέ αυτό το συναίσθημα. «Δεν θα αλλάξω όσο υπάρχουν στον κόσμο φτωχοί», λέει. «Δεν πρόκειται να καβαλήσουμε το καλάμι. Η ζωή μας άλλαξε, αλλά είμαστε ακόμη οι ίδιοι άνθρωποι».

Τα φύλλα των δέντρων που περιβάλλουν τους τούβλινους τοίχους του οικογενειακού σπιτιού στο Μιλγουόκι σιγά σιγά στεγνώνουν από το νερό της βροχής. Τα ψηλότερα κλαδιά σχηματίζουν έναν θόλο πάνω από το στενό μονοπάτι που οδηγεί στην είσοδο. Η περιοχή είναι ήσυχη. Γαλήνια. Ένα ηλικιωμένο ζευγάρι, που έχει βγάλει βόλτα ένα σκυλάκι ράτσας, κρατιέται χέρι χέρι καθώς περπατά στη μέση του δρόμου.

Είναι μια υγρή μέρα του Ιουνίου του 2019 και η Μαράια ανοίγει την εξώπορτα. Η Μίλα, το κουτάβι της οικογένειας, κοντεύει να πεταχτεί έξω από το σπίτι έτσι όπως χοροπηδάει σαν παλαβή πάνω στο χαλάκι με το γιγάντιο «Α» στο κέντρο του. «Η Μίλα θέλει απλώς να σας καλωσορίσει», λέει η Μαράια. Μέσα, η λέξη «Οικογένεια» στα αγγλικά φιγουράρει με καλλιτεχνικά γράμματα σ' ένα κάδρο, ενώ σε άλλο σημείο υπάρχει η επιγραφή: «Τα βάσανά μας γίνονται προσευχή».

Ο Άλεξ περιμένει κάτω στο υπόγειο, αραχτός στον καναπέ μπροστά σε τέσσερις τηλεοράσεις υψηλής ευκρίνειας. Στο ίδιο δωμάτιο υπάρχει ένα μπιλιάρδο, ένα ποδοσφαιράκι, ένα τραπέζι πινγκ πονγκ και ένα ηλεκτρονικό παιχνίδι χόκεϊ. Ακόμα, ένα μηχανήμα για ποπκόρν, σκόρπια τρόπαια και μπάλες μπάσκετ.

Πολλές κούτες περιμένουν κάποιον να τις αδειάσει, αφού η μετακόμιση ολοκληρώθηκε μόλις πριν από μερικούς μήνες. Πιο πριν οι Αντετοκούνμπο έμεναν στο κέντρο της πόλης, κοντά στο γήπεδο των Μπακς, το Φάισερβ Φόρουμ. Από το 2013, όταν ο Γιάννης επιλέχτηκε για το νούμερο 15 του ντραφτ από το Μιλγουόκι, έχουν ήδη αλλάξει έξι σπίτια.

Τίποτα δεν μένει ίδιο και τίποτα δεν είναι όπως παλιά. Ο Γιάννης φροντίζει να απαθανατίζει τις αλλαγές, κορνιζάροντας

παλιές φωτογραφίες. Ανάμεσα στα αναμνηστικά ενσταντανέ εντοπίζουμε ένα ελληνικό εξώφυλλο από το 2013 με επικεφαλίδα: «American Dream». Πρόκειται για το περιοδικό μιας αεροπορικής εταιρείας. «Το βλέπουμε κάθε φορά που παίρνουμε το αεροπλάνο για την Ελλάδα», εξηγεί ο Άλεξ με πρόσωπο που λάμπει από χαρά.

Παραδίπλα φιγουράρει ένα πρωτοσέλιδο του *Esquire* και ένα από το *Sports Illustrated*, καθώς και η φωτογραφία του ανοικτού γηπέδου όπου πρωτόπαιξαν μπάσκετ τα αδέρφια στην Ελλάδα. «Το έχουμε στον τοίχο μας για να μας θυμίζει από πού ξεκινήσαμε», καταλήγει ο Άλεξ.

Καλά καλά δεν είχαν να φάνε εκείνες τις μέρες. Δεν ήταν σπάνιο ο Τσαρλς να περνάει μια δυο μέρες νηστικός προκειμένου να μη στερηθεί η οικογένειά του αυτά τα λίγα που είχαν. «Πρέπει να αδράξουμε τη μέρα», έλεγε συχνά στους γιους του. «Αύριο μπορεί να μην υπάρχουμε».

Ο Γιάννης έβλεπε τις θυσίες του πατέρα του και ακολουθούσε το παράδειγμά του. Όποτε έπιανε στα χέρια του μερικά ευρώ, αγόραζε ένα γιαούρτι ή ένα κρουασάν και το έδινε στα μικρότερα αδέρφια του. «Εγώ είμαι φαγωμένος», τους διαβεβαίωνε. Και πήγαινε για ύπνο με το στομάχι του να γουργουρίζει, προσπαθώντας να ξεγελάσει την πείνα του. Τον χόρταινε η ικανοποίηση που ένιωθε βοηθώντας την οικογένεια.

Οι εξώσεις ήταν συνηθισμένο φαινόμενο. «Μας έδωξαν πολλές φορές», θυμάται ο Άλεξ, προσπαθώντας να μετρήσει τις υποχρεωτικές μετακομίσεις. «Πάρα πολλές», επαναλαμβάνει. Ο Κώστας θυμάται καθαρά τρεις και άλλες δύο πιο αχνά. Τα χρόνια περνούσαν και οι αναμνήσεις μπερδεύονταν μεταξύ τους, αφήνοντας στην καρδιά μοναχά εικόνες και *συναισθήματα*.

Ο Άλεξ θυμάται την αίσθηση του πανικού που πλημμύριζε το σπίτι. Όταν ο σπιτονοικοκύρης μπούκαρε μέσα και τους έδωχνε με τις αγριοφωνάρες του, «ήταν σαν να σταματούσε ο χρόνος».

Στο μυαλό του έχουν μείνει καβγάδες, διαπραγματεύσεις για διακανονισμούς, τα παρακάλια των γονιών του: «Χρειαζόμαστε μερικές μέρες ακόμα. Σας ικετεύουμε. Δώστε μας λίγο χρόνο».

* * *

Ο νους του Γιάννη γυρίζει συχνά σ' εκείνες τις μέρες της ανέχειας. Τώρα πια ξέρει ότι δεν θα ξαναχρειαστεί να ψάξει στους δρόμους για φαγητό και καταφύγιο.

Το ίδιο ισχύει και για τον Άλεξ.

Ο Γιάννης έχει πλήρη συναίσθηση της πραγματικότητας που βιώνει ο μικρός αδελφός του. Ο Άλεξ ζει στην Αμερική, πηγαίνει σε ιδιωτικό σχολείο και γαλουχείται σε ένα περιβάλλον πολύ διαφορετικό από εκείνο που βίωσε ο ίδιος σε αντίστοιχη ηλικία. «Όταν έχεις τα πάντα και ζεις ζωή χαρισάμενη, δεν είναι εύκολο να σηκωθείς από την καρέκλα», λέει ο Γιάννης. «Εγώ, πάλι, δεν είχα άλλη επιλογή. Ήμουν *υποχρεωμένος* να βρω κίνητρο».

Αυτές οι έγνοιες έχουν φωλιάσει για τα καλά στο πίσω μέρος του μυαλού του Γιάννη: Η *ανέχεια*. Η ανάγκη. Η αυτοθυσία. Και μάλλον θα μείνουν για πάντα εκεί.

«Αυτό που τον κάνει τόσο αποφασιστικό και δουλενταρά είναι ο φόβος», τονίζει ο βοηθός προπονητή των Μπακς και στενός φίλος του Γιάννη, Τζος Οπενχάιμερ. «Ο φόβος ότι κάποιος δαίμονας θα εμφανιστεί από το πουθενά και θα του τα πάρει όλα».

Η αποφασιστικότητα είναι αποτυπωμένη στις κινήσεις του Γιάννη καθώς στέκεται καταμεσής του προπονητηρίου των Μπακς ένα ζεστό απόγευμα του Ιούνη. Τα μάτια του γίνονται δύο στενές σχισμές. Δεν χαμογελάει. Σπάνια χαμογελάει όταν βρίσκεται εδώ. Αντιμετωπίζει το μπάσκετ όπως αντιμετώπιζε τη βιοπάλη στα παιδικά του χρόνια στα Σεπόλια, τότε που ανέμιζε στον αέρα τα γυαλιά ηλίου που πουλούσε για να τραβήξει την προσοχή των περαστικών.

Ο Γιάννης δεν τεμπελιάζει και δεν λουφάρει την ώρα της δουλειάς. Ούτε χρειάζεται πολλή ξεκούραση. Τον αναγκάζουν με το ζόρι να κάνει ένα διάλειμμα, τον διώχνουν από το γυμναστήριο για να πάνε στα σπίτια τους. Εκείνος συμπεριφέρεται σαν να κρέμεται η ζωή του από την απόδοσή του στην προπόνηση.

«Η εργατικότητα πηγάζει από τα βιώματά μας», λέει ο Γιάννης.

Κάποιο απόγευμα που βλέπει τον δεκαεφτάχρονο Άλεξ να γυμνάζεται χαλαρά και αδιάφορα, ο Γιάννης θυμώνει. Ο Άλεξ, από τα σημαντικότερα ταλέντα της περιοχής, φοράει στο χέρι του το σύνθημα «Ο Θεός είναι εδώ», όπως η μπτέρα του. Το θεωρεί φυλαχτό, επειδή εκείνη το πότισε με αγίασμα και το ευλόγησε με προσευχές. Ο Γιάννης τού ζητάει να σπριντάρει, αλλά ο μικρός ψευδοτρέχει.

Έπειτα αρχίζει τα κόλπα με την μπάλα. Καθώς περνάει την μπάλα ανάμεσα από τα πόδια του, αυτά θυμίζουν κοφτερό ψαλίδι. Έχει ύψος σχεδόν δύο μέτρα και χέρια σαν κουπιά, που αντιστοιχούν σε ψηλότερο παίκτη. Η τεχνική του είναι άψογη. Σιγά σιγά αυξάνει τους ρυθμούς του. Ίσως επειδή ξέρει ότι ο Γιάννης τον βλέπει.

Ο Άλεξ προσπαθεί να εντυπωσιάσει τον Γιάννη, ο οποίος βλέπει στο αδελφάκι του μια νεαρότερη εκδοχή του εαυτού του, αλλά στο πιο λεπτό και αδύνατο. Ο Άλεξ επιχειρεί μπάσιμο από τη γραμμή του τριπόντου και αφήνει την μπάλα να αναπαυτεί στο καλάθι. Αλλά ο παλμός του παραείναι μαλθακός. Οι ώμοι του Γιάννη σφίγγονται. Κάτι τον ανησυχεί, όπως συμβαίνει πάντοτε όταν παρακολουθεί τον Άλεξ.

Ο μικρός είναι ο προστατευόμενός του, το πουλέν του, ο μαθητής του. Η σχέση τους μοιάζει σχεδόν πατρική. «Περισσότερο αγχώνομαι όταν παρακολουθώ τον Άλεξ στο σχολικό πρωτάθλημα παρά όταν είναι να παίξω εγώ στους τελικούς

της Ανατολής», ομολογεί ο Γιάννης, κοιτάζοντας με γερμένο το κεφάλι τον αδελφό του να σουτάρει.

Όταν οι δυο τους είναι μαζί, το γήπεδο γίνεται κουκούλι. Ένα λημέρι μόνο γι' αυτούς. Ένα μέρος όπου δεν χρειάζεται να ανησυχούν για τίποτα. Μέσα στο γήπεδο, δεν μπορεί να τους αγγίξει η μάχη της επιβίωσης, ούτε να τους κυριεύσει κάποια αδιόρατη θλίψη από το παρελθόν.

Χρειαζόμαστε μερικές μέρες ακόμα. Σας ικετεύουμε.

Ο Γιάννης συνήθως μιλάει στον Άλεξ ελληνικά. Αυστηρά αλλά αγαπσιάρικα. Με ένταση αλλά και με θέρμη. Νιώθει απόλυτα σίγουρος για το πλάνο που έφτιαξε στο μυαλό του όταν ακόμη κοιμόταν δίπλα στα αδέρφια του στα Σεπόλια. Ο Γιάννης διαβεβαιώνει τον Άλεξ ότι η σκληρή δουλειά και η απόλυτη αφοσίωση μπορούν να τον φέρουν κι αυτόν στο NBA, όπως τον Θανάση (στους Μπακς) και τον Κώστα (στους Λέικερς).

Όχι απλώς να του ανοίξουν την πόρτα, αλλά να τον εκτοξεύσουν στα αστέρια. «Χωρίς αμφιβολία, ο Άλεξ μπορεί να γίνει καλύτερος από εμένα», λέει ο Γιάννης.

Το ισχυρότερο κίνητρο για τον Γιάννη, πέρα από ένα πρωτάθλημα με το Μιλγουόκι και ένα χρυσό μετάλλιο με την Εθνική Ελλάδα, είναι να δει όλα τα αδέρφια του σε ομάδες του NBA. «Είναι τρελό, ένα απίστευτο όνειρο», μονολογεί ο Κώστας. «Πριν από δέκα χρόνια, δεν ξέραμε καν τι χρώμα έχει η μπάλα του μπάσκετ».

Ο Γιάννης προσπαθεί να διδάξει στα αδέρφια του, και κυρίως στον Άλεξ, την πειθαρχία και τη στοχοπροσίλωση. «Μην αφήνεις κανέναν να σου αποσπάσει τον προσοχή. Εδώ μέσα είμαστε μόνο *εγώ*», λέει και δείχνει το στήθος του, «κι *εσύ*». Το δάχτυλό του τώρα είναι στραμμένο προς το μέρος του αδελφού του. «Κανένας άλλος. Μόνο *εγώ* κι *εσύ*».

«Να θυμάσαι τον παλιό καιρό», του λέει. Εκείνες τις νύχτες τις σκοτεινές. Τις νύχτες της βασιανιστικής αγωνίας. Ο Γιάννης

πάνει τον Άλεξ και του περιγράφει πώς νιώθει όταν ένα εχθρικό πλήθος είκοσι χιλιάδων ανθρώπων εκτοξεύει βρισιές προς το μέρος του για να του πειράξει το μυαλό. Ξέρει ότι μεθαύριο μπορεί να βρεθεί ο αδελφός του στην ίδια θέση.

«Κλείδωσε αυτές τις βλακειές έξω από το κεφάλι σου!» τον προστάζει. «Εδώ είμαστε μόνο εγώ κι εσύ!»

Ο Άλεξ γνέφει καταφατικά. Ξέρει ότι ο αδελφός του θέλει το καλό του. Κανένας άλλος δεν τον ωθεί με τόσο πείσμα. Κανένας δεν πανηγυρίζει τόσο έντονα τις επιτυχίες του. «Πίστεψέ με, έχω υπάρξει στη θέση σου», του λέει. «Θα τα καταφέρεις».

Οι ώρες που περνούν μαζί βοηθούν και τον ίδιο τον Γιάννη. Μετά την κοινή τους προπόνηση, ο Γιάννης μαλακώνει. Παίρνει παράμερα τον Άλεξ και γελάνε με την καρδιά τους. Έχουν και το ίδιο γέλιο, ένα γέλιο πρόσχαρο και λίγο παιδιάστικο, που ξεκινάει από το στομάχι και καταλήγει σε δάκρυα χαράς.

Ο Γιάννης βλέπει τον Άλεξ και λάμπει. Ξέχειλος από καμάρι, πλημμυρισμένος από αγάπη. Και από φόβο. Θέλει να προστατέψει τον μικρό αδελφό του από όσα κάποτε απειλούσαν τον ίδιο. Η λίστα των κινδύνων είναι ατέλειωτη. Η αποτυχία караδοκεί, οπότε χρειάζεται επιμονή και σταθερό τιμόνι.

Πρέπει να μάθει να αδιαφορεί για τη γνώμη των άλλων. Να διαλέγει τους φίλους του με προσοχή. Να αποφεύγει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Να φροντίζει το σώμα του. Να πίνει περισσότερο νερό και λιγότερο Gatorade με γεύση λεμόνι. Να διδάχτει σωστά τα βασικά του μπάσκετ. Να μάθει να κλαίει όταν είναι αναγκαίο. Να σέβεται το παιχνίδι. Να σέβεται τον εαυτό του. Και, πάνω απ' όλα, να μη στενοχωρεί τη μητέρα τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΕΙΝΑ

Ο Γιάννης ήταν μόλις έξι χρονών όταν πρωτοβγήκε στον δρόμο για να πουλήσει μπιχλιμπίδια. Ακολουθούσε τον μεγαλύτερο αδελφό του, Θανάση, και τη μητέρα του. Αγόραζαν μικροαντικείμενα από φτωχογειτονιές όσο πιο φτηνά μπορούσαν, για ένα ή δύο ευρώ, και τα πουλούσαν ακριβότερα, ίσως για τρία ή τέσσερα ευρώ, σε πιο εύπορα προάστια. Για να βοηθήσουν την οικογένεια.

Συχνά πήγαιναν να πλασάρουν τηνπραμάτεια τους στις αμμουδιές, ιδίως σε αυτές που σύχναζαν οι καλοβαλμένοι, όπως ο Άλιμος. Ο μπόμπιρας Γιάννης κρατούσε σφιχτά το χέρι της Βερόνικα και με το άλλο ανέμιζε κάποιο φανταχτερό αντικείμενο για να τραβήξει την προσοχή των ξέγνοιαστων λουομένων. Ένα γλυκό χαμόγελο φώτιζε το πρόσωπό του και τα αξιολάτρευτα μαγουλάκια του γίνονταν κράχτης.

Τον πρώτο καιρό, ο μικρός Γιάννης δεν καταλάβαινε ακριβώς τι συνέβαινε. Του ήταν αδύνατο να συναισθανθεί τη δυστυχία που βίωναν. Ήξερε όμως ότι τα πράγματα ήταν δύσκολα. Του το μαρτυρούσε η πείνα του και τα άδεια ντουλάπια στο σπιτικό τους.

Πολλές φορές έφτανε βράδυ μέχρι να μαζέψουν αρκετά χρήματα για να αγοράσουν φαγητό. Σιγά σιγά ο Γιάννης

συνειδητοποίησε ότι η ίδια η παρουσία του, η προσπάθειά του να πείσει κάποιον αγοραστή, μπορούσε να κάνει τη διαφορά ανάμεσα στο γεμάτο και το άδειο στομάχι ολόκληρης της οικογένειας. Ανάμεσα στην επιβίωση και στον θάνατο.

Η μητέρα του δεν απογοητευόταν με τίποτα. Ποτέ δεν καμπούριαζε τους ώμους, ποτέ δεν κατέβαζε τα μούτρα. Η πίστη της ήταν ακλόνητη, ακόμα και όταν οι δυνάμεις της την πρόδιδαν. Ακόμα και όταν φαινόταν αδύνατο να θρέψει τα παιδιά και τον σύζυγό της. «Ο Θεός είναι μεγάλος», τους θύμιζε.

Και έβγαινε να πουλήσει ό,τι έπεφτε στα χέρια της: γυαλιά ηλίου, dvd, πορτοφόλια-μαϊμού, ρολόγια, παιχνίδια, ρούχα, καλλυντικά. «Τα πάντα», λέει η ίδια η Βερόνικα.

Όταν γεννήθηκε ο μικρούλης Άλεξ, η μαμά τον έβγαζε βόλτα στη γειτονιά. Τις Τετάρτες ξυπνούσε νωρίς και πήγαινε στη λαϊκή αγορά στα Σεπόλια, ένα υπαίθριο, πολύβουο παζάρι φρούτων και λαχανικών, όπου πουλούσαν και του πουλιού το γάλα: ζαρζαβατικά, βότανα, τσάι, γαλακτοκομικά. Στις παρυφές της αγοράς, μετανάστες εμπορεύονταν μικροπράγματα, πολλές φορές χωρίς επίσημη άδεια.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, η Βερόνικα αναζήτησε πελατεία σε πιο μακρινές περιοχές. Καθώς δεν ήθελε να αφήνει τον Άλεξ μόνο του, τον έπαιρνε μαζί της, κι έτσι έγιναν αχώριστοι. «Συχνά έφευγα εκτός Αθηνών, ταξίδευα για ολόκληρα τριήμερα», θυμάται. «Δεν ήθελα να είμαι μόνη μου. Είχα μαζί το μωρό μου».

Η Βερόνικα απεχθανόταν αυτή τη ζωή. Δεν της άρεσε να στέκεται στη γωνία του δρόμου με τις ώρες. Αλλά δεν είχε άλλες επιλογές. Ως μαύρη μετανάστρια, δυσκολευόταν να βρει σταθερή δουλειά, ιδίως τα χρόνια μετά την οικονομική κρίση του 2008. Η Ευρώπη είχε να δει τέτοιο κραχ από τη δεκαετία του 1930. Τράπεζες κατέρρευσαν. Καταστήματα έβαλαν λουκέτο. Μια ολόκληρη ήπειρος βυθίστηκε σε ύφεση.

Οι θέσεις εργασίας, ιδίως αυτές που ταίριαζαν σε μετανάστες όπως ο Τσαρλς και η Βερόνικα, ήταν δυσεύρετες. Η ανεργία μάστιζε ακόμα και τους αυτόχθονες Έλληνες. Περίπου 21,5 εκατομμύρια πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έμειναν χωρίς δουλειά, ενώ για τους νέους στην Ελλάδα το ποσοστό άγγιξε το 40 τοις εκατό. Πολλοί έχασαν τα σπίτια τους και θρήνησαν νεκρούς από ασθένειες επειδή δεν είχαν να πληρώσουν τους γιατρούς. Το νοίκι στις πυκνοκατοικημένες γειτονιές έγινε θηλιά στον λαιμό.

Αν η επιβίωση ήταν προβληματική υπόθεση για τους λευκούς πολίτες της Ελλάδας, πόσες ελπίδες είχε μια μαύρη μετανάστρια από τη Νιγηρία; Η κατάσταση ήταν απελπιστική. Παρόλο που η Βερόνικα μεγάλωσε τα παιδιά της στην Ελλάδα, έβγαζε τα προς το ζην στα πεζοδρόμια της Ελλάδας και πήγαινε στις εκκλησίες της Ελλάδας, δεν τη θεωρούσαν Ελληνίδα. Οι περισσότεροι συμπολίτες της έβλεπαν μια μαύρη που γεννούσε μαυράκια. Τα ένσημά της από τη Νιγηρία και η προηγούμενη ζωή της ήταν για τα σκουπίδια.

«Όταν ζούσα στη Νιγηρία, ήμουν γραμματέας, εργαζόμουν σε γραφεία και πέρασα από μεγάλα σαλόνια», λέει η Βερόνικα. «Στην Ελλάδα, όλα αυτά δεν μετρούσαν. Δεν θέλουν τέτοια...»

* * *

Στις αρχές του 1991, ο Τσαρλς και η Βερόνικα ζούσαν στο Λάγκος της Νιγηρίας, μαζί με τον μεγαλύτερο γιο τους, τον Φράνσις, που γεννήθηκε το 1988. Προβληματιζόνταν για το αύριο και προσπαθούσαν να αποφασίσουν πού να πάνε και τι να κάνουν. Η αστάθεια στη χώρα τους εντεινόταν διαρκώς. Μετά την ανεξαρτητοποίησή της, το 1960, η Νιγηρία βίωσε έξι πραξικοπήματα και τρεις δολοφονίες προέδρων, καθώς και τον εμφύλιο πόλεμο του 1967-1970, όπου έχασαν τη ζωή τους από ένα ως τρία εκατομμύρια ψυχές.

Η οικονομία της Νιγηρίας πήρε την κατιούσα στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Το πετρέλαιο ήταν το καμάρι της χώρας και αντιπροσώπευε το 95 τοις εκατό των εξαγωγών της. Όταν όμως οι τιμές του πετρελαίου και των ενεργειακών πόρων καταβαραθρώθηκαν, το χρέος της χώρας εκτοξεύτηκε στα 21 δις. δολάρια. Την εποχή που ο στρατηγός Ιμπραήμ Μπαμπαγκίντα ανέλαβε πραξικοπηματικά την εξουσία το 1985, η Νιγηρία βρισκόταν, σύμφωνα με μια αναφορά του αμερικανικού Υπουργείου Οικονομικών, «στα πρόθυρα της χρεοκοπίας».

Ο Τσαρλς, από τη φυλή Γιορούμπα, και η Βερόνικα, που κατάγεται από τη φυλή Ίγκμπο, έβλεπαν ότι το μέλλον τους εκεί ήταν αβέβαιο. Η εύρεση εργασίας έμοιαζε πια αδύνατη. Στη Βερόνικα άρεσε να τραγουδάει και μάλιστα είχε συμμετάσχει στα φωνητικά σε ένα άλμπουμ ηχογραφημένο στη Νιγηρία, με παραδοσιακά τραγούδια σε τοπικές διαλέκτους αλλά και στα αγγλικά. Λάτρευε τη Γουίτνεϊ Χιούστον, τη Σελίν Ντιόν και τη Ρέγκε, όμως οι καλλιτέχνες στην πατρίδα της λιμοκτονούσαν.

Ο Τσαρλς ήταν ταλαντούχος ποδοσφαιριστής, που έπαιξε μπάλα επαγγελματικά στη Νιγηρία. Διακρινόταν για την ταχύτητά του, την εκρηκτικότητα και την πνευματική αντοχή του. Αλλά ούτε στον αθλητισμό υπήρχε πια μεροκάματο.

Οι δυο τους βρέθηκαν να κοιτάζουν το άγνωστο κατάματα. Να σκέφτονται το φευγικό για κάποιον μακρινό τόπο όπου κανένας τους δεν ήξερε κανέναν. Το σπίτι τους ήταν η Νιγηρία. Όσοπου, το καλοκαίρι του 1991, πήραν τη μεγάλη απόφαση και κίνησαν για τη Γερμανία. Ο Φράνσις έμεινε πίσω, με τους παππούδες του.

Ο Τσαρλς είχε τη δυνατότητα να παίξει επαγγελματικό ποδόσφαιρο στη Γερμανία και πίστεψε ότι θα ρίζωναν εκεί. Η Ελλάδα δεν αποτελούσε μέρος του σχεδίου. Ωστόσο, η ατυχία τού χτύπησε την πόρτα με τη μορφή ενός σοβαρού τραυματισμού, που του κατέστρεψε την καριέρα. Η Γερμανία ήταν αφλόξενη

για ένα ζευγάρι άνεργων μαύρων μεταναστών. Κι έτσι, οι Αντετοκούνμπο πήραν τον δρόμο της προσφυγιάς.

Ξανά.

Αποφάσισαν να δοκιμάσουν την τύχη τους στην Ελλάδα, πέρασμα πολλών μεταναστών καθ' οδόν προς πιο ευοίωτους ευρωπαϊκούς προορισμούς. Αρκετοί άλλοι έμεναν, σε αναζήτηση ασύλου. Εκεί, στην Ελλάδα, στη συνοικία Σεπόλια, κοντά στο κέντρο της Αθήνας, η Βερόνικα έφερε στον κόσμο τον Θανάση, το 1992. Ο Τσαρλς διάλεξε το όνομα «Αθανάσιος» επειδή λάτρευε αυτή τη λέξη: αθανασία. Παντοτινή ζωή.

Ο Γιάννης γεννήθηκε το 1994, ο Κώστας (Κωνσταντίνος) το 1997 και ο Άλεξ (Αλέξανδρος) το 2001. Τέσσερα μαύρα αγόρια σε μια κατάλευκη χώρα.

«Σε όλη μας τη ζωή, βρισκόμασταν στο περιθώριο», λέει ο Άλεξ.

Η Βερόνικα και ο Τσαρλς έδωσαν στα παιδιά ελληνικά ονόματα προκειμένου να διευκολύνουν την ένταξή τους στην κοινωνία της νέας πατρίδας, όπου σύσσωμη η οικογένεια ζούσε στην παρανομία. Αντίθετα από την Αμερική, η Ελλάδα δεν αναγνωρίζει την ιθαγένεια σε παιδιά που είδαν το πρώτο φως στο έδαφός της. Ο τόπος γέννησης δεν συνεπάγεται αυτόματη απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας.

Η ερμηνεία του επωνύμου της οικογένειας κατέχει περίοπτη θέση στις καρδιές όλων. «Αντετοκούνμπο» στη γλώσσα των Γιουρούμπα σημαίνει «το στέμμα που έρχεται από μακρινές θάλασσες», ενώ «Άντε» θα πει «βασιλιάς». Στη διάλεκτο της φυλής Ίγκμπο, που είναι η μητρική της Βερόνικα, το μεσαίο όνομα του Γιάννη, «Ούγκο», σημαίνει «Η κορόνα του Θεού».

Τα Σεπόλια είναι μια αστική, πολύβουη περιοχή, με σημαντική ποσόστωση μεταναστών στον πληθυσμό. Οι ξένοι κάτοικοι δεν είναι μόνο Αφρικανοί, αλλά και Αλβανοί, Πακιστανοί, Αφγανοί, Μπανγκλαντεσιανοί. Όλοι τους παλεύουν για να βρουν

στέγη και δουλειά. Εγκατέλειψαν τις πατρίδες τους ποντάροντας σε μια νέα αρχή, όπως και ο Τσαρλς με τη Βερόνικα. Σύντομα ανακάλυψαν ότι δεν υπήρχαν πολλά περιθώρια για κάτι τέτοιο.

«Μένουν σε αυτή τη γειτονιά επειδή τα ενοίκια είναι χαμηλά», εξηγεί ο Έλληνας υπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής και Ασύλου, Νότης Μηταράκης. «Και επειδή έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν το επάγγελμα του μικροπωλητή στους γύρω δρόμους».

Η πυκνοκατοικημένη συνοικία είναι γεμάτη από πολυκατοικίες πέντε ή έξι ορόφων, με μπαλκόνια σε όλα τα διαμερίσματα. Η πετρόχτιστη Γραμμή 1 του Ηλεκτρικού Σιδηροδρόμου είναι υπέργεια και διασχίζει τα Σεπόλια, σε μια τάφρο μερικά μέτρα πιο χαμηλά από το επίπεδο του πεζοδρομίου.

Υπάρχουν πολλές καφετέριες και καφεενεία, αλλά ελάχιστο πράσινο και λιγότεροι χώροι άθλησης από άλλες γειτονίες της μεγαλούπολης. Το παρκάρισμα είναι προβληματικό, ιδίως για τα μεγαλύτερα αυτοκίνητα, καθώς επικρατεί το αδιαχώρητο. Η εύρεση στέγης για κάποιον αλλοδαπό που δεν έχει ΑΦΜ ήταν πολύ δύσκολη υπόθεση. Η επίσημη Πολιτεία αναγνώριζε μόνο εκείνους που είχαν νομική υπόσταση και τους αιτούντες άσυλο. «Πηγαίναμε παντού με τα πόδια», θυμάται ο Άλεξ. «Όλοι γνωριζόμασταν μεταξύ μας. Η κοινωνία μας ήταν μικρή».

Η Βερόνικα έβγαζε το ψωμί της ως μπέιμπι σίτερ και καθαρίζοντας σπίτια. Κάποια εποχή δούλεψε ως καθαρίστρια στον σταθμό του μετρό στα Σεπόλια. Επέστρεψε στο σπίτι κατάκοπη, πονώντας παντού. Αλλά δεν έχανε το κέφι της, ούτε την εργατικότητά της. «Το έχω μέσα μου», λέει. «Είμαι μάννα. Θα δώσω στα παιδιά μου τα πάντα. Πρέπει να βγω να δουλέψω».

Ο Τσαρλς έγινε εργάτης γενικών καθηκόντων και ηλεκτρολόγος, σε ένα αέναο κονταροχτύπημα με την ανεργία. Ο Άλεξ τον θυμάται να δουλεύει ακόμα και ως σοφέρ.

Ο Γιάννης έβλεπε τους γονείς του να σφίγγουν τα χείλη στο

τέλος της κοπιαστικής μέρας, αποφασισμένοι να κρύψουν τον πόνο. «Δούλευαν μέρα νύχτα για να μη μας λείψει τίποτα», λέει. Ο Τσαρλς καθόταν στο τραπέζι, αλλά δεν άγγιζε το φαγητό. Έβλεπε τα παιδιά και χαμογελούσε για να τους δίνει κουράγιο. «Μην ανησυχείτε που δεν τρώω», έλεγε. «Πρώτα πρέπει να φάτε εσείς».

Όσοι ξημέρωνε το πρωινό της έξωσης. Μάζευαν τα συμπράγκαλά τους για πολλοστή φορά και έφευγαν για κάποιο άλλο σπίτι, εξίσου στενόχωρο με το προηγούμενο. Τα λεφτά έφταναν ίσα ίσα για να μην τους κόψουν το ηλεκτρικό ρεύμα. Πολλές φορές η οικογένεια αναγκαζόταν να προχωρήσει σε οδυνηρές επιλογές.

«Ο Γιάννης μού εξομολογήθηκε ότι η μητέρα του πούλησε τη βέρα της για να αγοράσει φαγητό», αποκαλύπτει ο Μάικλ Κάρτερ-Ουίλιαμς, στενός φίλος και συμπαίκτης του Γιάννη στους Μιλγουόκι Μπακς μεταξύ 2015 και 2016. «Αυτό το παλικάρι ήρθε από το τίποτα».

* * *

Ο Γιάννης εξελίχθηκε σε πειστικό μικροπωλητή. Έμαθε πώς να χρησιμοποιεί τη φυσική γοητεία του και να κερδίζει τη συμπάθεια των περαστικών. Αυτό το χάρισμα το κληρονόμησε από τη μαμά του. Η Βερόνικα δεν τον ήθελε μαζί της στο μεροκάματο, αλλά ο Γιάννης επέμενε: «Όχι, θα έρθω θες δεν θες».

Ο Γιάννης ήταν πεισματάρης και έπειθε τους ανθρώπους να αγοράζουν αντικείμενα που δεν τους ήταν απαραίτητα. Πίστευε ότι ήταν ο καλύτερος πωλητής της οικογένειας, μετά τη μητέρα του φυσικά. Μιλούσε ασταμάτητα σαν πολυβόλο και δεν παρέδιδε τα όπλα με τίποτα.

«Το θέλετε αυτό το ποτήρι», έλεγε.

«Όχι».

«Μα είναι πολύ ωραίο. Θα απολαύσετε το ποτό σας καλύτερα».

«Όχι, όχι. Δεν θέλουμε».

«Μα γιατί; Πάρτε το, θα σας αρέσει!»

Ο Γιάννης δεν δεχόταν τις αρνητικές απαντήσεις. Η επιμονή του ήταν παροιμιώδης. Και τι άλλο να έκανε; Η οικογένεια τον χρειαζόταν. Πότε πότε καθόταν μόνος σε ένα παγκάκι και στοχαζόταν. Κάποιοι τον έβλεπαν και του έδιναν φαγώσιμα, ρούχα, ακόμα και λεφτά για να αγοράσει κάτι.

Συνήθως όμως ο Γιάννης ακολουθούσε την οικογένεια. Μαζί έψαχναν πελάτες στους δρόμους γύρω από το σπίτι τους και αργότερα πιο μακριά, όχι μόνο στην Αθήνα, αλλά και σε μακρινές περιοχές της Ελλάδας, που απείχαν πέντε, δέκα ώρες. Έφευγαν για μέρες ολόκληρες, ειδικά τα καλοκαίρια.

Σε αυτά τα ταξίδια, ο Γιάννης περιεργαζόταν από το παράθυρο του λεωφορείου τόπους που δεν είχε ακουστά. Όταν εντόπιζαν καμιά αμμουδιά, έστρωναν την πετσέτα τους εκεί για αρκετές ώρες και απολάμβαναν τον ήλιο, για να πάρουν μια ανάσα. Στην παραλία δεν τους σκότιζαν τα χρήματα και ο αγώνας για την επιβίωση. Η ζεστή άμμος κάτω από τα δάχτυλα των ποδιών και η δροσιά της γαλάζιας θάλασσας τους βοηθούσαν να ξεχαστούν. Κολυμπούσαν, γελούσαν, γίνονταν για λίγο *παιδιά*.

Αρκετά όμως με το κρυστάλλινο νερό. Ήταν καιρός να προχωρήσουν παρακάτω. Η ζωή δεν περιμένει.

Έφταναν στο επόμενο χωριό, αράδιαζαν τηνπραμάτεια τους, πουλούσαν μερικά μπικλιμπίδια, έπεφταν για ύπνο. Ταξίδι, δουλειά, ύπνος. Χιλιόμετρα ατελείωτα. Ακόμα και μέσα σε αυτή τη βιοπάλη, όμως, έβρισκαν χαρά.

Τη χαρά που έδιναν ο ένας στον άλλο.

* * *

Στα έντεκά του, ο Γιάννης ήθελε να γίνει ποδοσφαιριστής. Το ίνδαλμά του ήταν ο Τιερί Ανρί, ο θρυλικός Γάλλος στράικερ.

Παράλληλα, ο Γιάννης ήθελε να ακολουθήσει τα χνάρια του μπαμπά του. Να ντριπλάρει και να βάζει γκολ όπως αυτός. Να τρέχει στο γήπεδο όπως αυτός. Ο Γιάννης κληρονόμησε από τον πατέρα του την αυτοσυγκέντρωση και τη θέληση. Το δίτερμα της γειτονιάς το αντιμετώπιζε σαν να ήταν αγώνας επαγγελματικού πρωταθλήματος.

Την ίδια νοοτροπία είχε και ο Τσαρλς. Δίδασκε στους γιους του πώς να αξιοποιούν τον χρόνο τους, χωρίς να χαραμίζουν ούτε λεπτό. «Μην χάνετε τον καιρό σας με άχρηστα πράγματα», τους έλεγε. «Μην αναβάλλετε για αύριο αυτό που μπορείτε να κάνετε σήμερα. Εμπρός, πηγαίνατε!»

Ο Τσαρλς ώθησε τα παιδιά του στον αθλητισμό όχι επειδή ήταν και ο ίδιος αθλητής, αλλά για να τα κρατήσει μακριά από τα ναρκωτικά και τις αρνητικές επιρροές. Η δική του καριέρα τελείωσε άδοξα λόγω τραυματισμού, αλλά ο Γιάννης ήταν αποφασισμένος να γίνει καλός μπαλαδόρος. Την ίδια ελπίδα έκρυβε στην καρδιά του και ο Τσαρλς. «Κατά βάθος, ονειρευόταν να μας δει όλους ποδοσφαιριστές», λέει ο Άλεξ.

Ο πατέρας έλεγε ότι οι τραυματισμοί αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του παιχνιδιού. Όταν τα δίνεις όλα, μπορεί και να χτυπήσεις. «Να προσέχετε το κορμί σας», έλεγε. Κάποια μέρα, ο Θανάσης επέστρεψε από το γήπεδο με πρησμένο δάχτυλο και δεν ήξερε πώς να το ανακουφίσει. Ο Τσαρλς τον πλησίασε με μια ζεστή πετσέτα και βάλθηκε να του κάνει μασάζ, στα δάχτυλα και στην παλάμη, μέχρι που το πρήξιμο υποχώρησε. Είχε χρησιμοποιήσει ένα γιατρικό από την Αφρική, που περιλάμβανε ξόρκια και μαντζούνια. «Μην ανησυχείς», είπε στον γιο του. «Το έχω πάθει κι εγώ».

Τα αγόρια γράφτηκαν σε μια ομάδα, αλλά γρήγορα τα έδιωξαν, αφού κατά τον προπονητή τους δεν διέθεταν ούτε μούσκουλα ούτε ταλέντο. Αναγκαστικά, έπαιζαν μεταξύ τους στον δρόμο.

Όταν άφηναν την ποδοσφαιρική μπάλα, έπιαναν τη ρακέτα του πιγκ πονγκ. Και έπαιζαν με ένθεο πάθος! Τα ντέρμπι ήταν επικών διαστάσεων. Άλλες φορές έτρεχαν σκυταλοδρομίες σε ένα κοντινό χωράφι και χρονομετρούσαν ο ένας τον άλλο για να αναδειχθεί ο νικητής.

Ο Γιάννης εξακολουθούσε να οραματίζεται τον εαυτό του επαγγελματία ποδοσφαιριστή. Το άθλημα του φαινόταν συναρπαστικό. Ο γρήγορος ρυθμός τον ξετρέλαινε. Πού τον έχανες, πού τον έβρισκες μετά το σχολείο, έπαιζε μπάλα με τα αδέρφια του στο γηπεδάκι της γειτονιάς.

Τα Σαββατοκύριακα τους ακολουθούσε και ο Τσαρλς. Ήταν πια σαραντάρης, αλλά το σφρίγος και η ταχύτητα δεν τον είχαν εγκαταλείψει. Όταν τα αδέρφια έβλεπαν δεκαοχτάχρονα αγόρια να μοιράζονται το γήπεδο μαζί τους, τα καλούσαν σε αγώνα. «Τους βάζαμε ένα σωρό γκολ και δεν ήξεραν από πού τους ερχόταν», θυμάται ο Κώστας. «Τους κάναμε σκόνη».

Όταν δεν υπήρχε τερματοφύλακας, καθόταν κάτω από τα δοκάρια η Βερόνικα. Ο Γιάννης και ο Θανάσης έπαιζαν στην επίθεση. Ο Κώστας αγωνιζόταν στην άμυνα ή στο κέντρο. Ο Άλεξ παραήταν μικρός για να πάρει στα σοβαρά το πλάνο του προπονητή, αλλά ακολουθούσε τα αδέρφια του κατά πόδας. «Ήμαστε ομαδάρα», λέει σήμερα.

Οι παππούδες και οι γιαγιάδες της οικογένειας ήταν όλοι ψηλόλιγνοι και αθλητικοί, όπως και η Βερόνικα. Εκείνη ήταν καλή στον στίβο. Πηδούσε ύψος και μήκος, έτρεχε 200 μέτρα, γενικά της άρεσε πολύ ο αθλητισμός. Όταν θύμωνε με τον Κώστα, καμωνόταν στ' αστεία ότι θα τον πλάκωνε στις μπουνιές με κινήσεις επαγγελματία μποξέρ. «Είναι δυνατή σαν ταύρος», γελάει ο μικρός.

Ο Τσαρλς και η Βερόνικα απαιτούσαν από τα αγόρια να γίνουν σωστοί αθλητές και να ασπαστούν την ευγενή άμιλλα. Ακόμα και τα καθημερινά καθήκοντα τα μετέτρεπαν σε αγώνα

ταχύτητας. Ποιος από τους τέσσερις θα έφτιαχνε πρώτος το κρεβάτι του; Ποιος θα τελείωνε πιο γρήγορα τις δουλειές; Πολλές φορές κέρδιζε ο Γιάννης. *Πάντοτε* έπαιρνε στα σοβαρά την αποστολή του.

Τα παιδιά διδάχτηκαν τον σεβασμό προς τους άλλους, ιδίως τους ηλικιωμένους. «Εάν σέβεσαι τον πατέρα και τη μητέρα σου, θα ζήσεις χρόνια πολλά», λένε στη Νιγηρία.

Ο Γιάννης έμαθε από τον πατέρα του ποιος ήταν ο Νέλσον Μαντέλα, ένας άνθρωπος που θυσιάσε τη δική του ευημερία για το καλό των συνανθρώπων του. Αυτό το παράδειγμα άφησε βαθύ αποτύπωμα μέσα του. Ο Γιάννης κατάλαβε ότι και ο δικός του πατέρας ακολουθούσε το παράδειγμα του Μαντέλα. Ο Τσαρλς μαγεύει ένα τσουκάλι μακαρόνια για την οικογένεια, αλλά δεν άγγιζε το φαγητό παρά μόνο όταν έβλεπε τα παιδιά του χορτάτα.

Ο Τσαρλς ήταν το πρότυπο του Γιάννη. Παρά τις τρομακτικές δυσκολίες, ο πατέρας δεν έχανε ποτέ το χαμόγελό του. Ήταν πάντοτε προσηνής προς τους ξένους και τους χαιρετούσε εγκάρδια. Ουδείς μπορούσε να φανταστεί πόσο υπέφερε αυτός ο άνθρωπος στην καθημερινότητά του. «Ήταν μια ευγενική ψυχή», λέει η Βερόνικα. «Στοργικός σύζυγος, στοργικός πατέρα. Ένας πολύ καλός άνθρωπος».

Η Βερόνικα χαμογελάει και θυμάται το πιο πολύτιμο μάθημα που πρόσφερε ο Τσαρλς στα παιδιά του: «Τους δίδαξε πώς να αγαπάνε».

Τα αγόρια εισέπρατταν άφθονη αγάπη. Ταυτόχρονα, πίστευαν ότι ο Θεός τους πρόσεχε με άγρυπνο μάτι. Προσεύχονταν για κάποιου είδους ανακούφιση. Ονειρεύονταν τη μέρα που η Βερόνικα δεν θα χρειαζόταν να τους ακολουθήσει στους δρόμους, ούτε να επιστρέψει σπίτι με το κορμί της να πονάει από την ταλαιπωρία και το μυαλό της να αγωνιά για το επόμενο γέυμα.

* * *

Η οικογένεια βρήκε καταφύγιο στην εκκλησία του Αγίου Μελετίου, έναν πανέμορφο ελληνορθόδοξο χώρο λατρείας στα Σεπόλια. Χτισμένος το 1872, ο ναός είναι μια απλή ψηλοτάβανη κατασκευή με μακρόστενα παράθυρα στο χρώμα του ππλού. Στο εσωτερικό δεσπόζουν περίτεχνοι πολυέλαιοι και αψίδες, με αιογραφίες που φτάνουν μέχρι ψηλά στην οροφή. Η μυρωδιά του κεριού και του λιβανιού είναι διάχυτη.

Μια από τις μετρημένες στα δάχτυλα οικογένειες μαύρων, οι Αντετοκούνμπο ξεχώριζαν καθώς στέκονταν σεμνά ανάμεσα στο εκκλησίασμα. Πήγαιναν συχνά να παρακολουθήσουν τις λειτουργίες, ενώ τα αγόρια έγιναν τακτικοί θαμώνες στο καπηλικό και απέκτησαν στενές σχέσεις με τον ιερωμένο Ευάγγελο Γκανά.

Και τα τέσσερα παιδιά βαφτίστηκαν στον Άγιο Μελέτιο και μάλιστα ο Γιάννης και ο Άλεξ ανήμερα της εθνικής επετείου της Ελλάδας. Η 28η Οκτωβρίου είναι η μέρα του «Όχι» του πρωθυπουργού Ιωάννη Μεταξά προς τον Ιταλό δικτάτορα Μπενίτο Μουσολίνι, ο οποίος απαιτούσε με τελεσίγραφο να επιτραπεί στα ιταλικά στρατεύματα να προελάσουν στην ελληνική επικράτεια.

Ορισμένες φορές η εκκλησία έδινε στην οικογένεια φαγητό και άλλα δώρα. Ο Γκανάς δεχόταν τα παιδιά με την πραγματική τους ταυτότητα: γνήσια Ελληνάκια, που τύχαινε να έχουν μαύρο δέρμα. Θυμάται μέχρι σήμερα το βλέμμα του Γιάννη – μόνιμα ερευνητικό, μόνιμα περίεργο.

Αυτό το παιδί ήταν κάπως ντροπαλό, αλλά πάντοτε ευγενικό. Παρά τις κακουχίες, το πνεύμα του έβρισκε τρόπους να αναδύεται στην επιφάνεια και να αρνείται την ηττοπάθεια. Ο Γκανάς έβλεπε στα αδέρφια την αθωότητα και την ελπίδα, ενώ στη μητέρα τους μια καλόκαρδη γυναίκα που έδινε τον καλύτερο εαυτό της.

Μέσα στους τέσσερις τοίχους του ναού, οι Αντετοκούνμπο ένιωθαν προστατευμένοι από το βάρος της καθημερινής σκοτούρας, τουλάχιστον για μερικές ώρες. Επιπρόσθετα, συναντούσαν τους περίοικους και σφυρηλατούσαν φιλίες. Οι γείτονες εκτιμούσαν τους καλούς τρόπους και την ταπεινοφροσύνη των τεσσάρων παιδιών.

Ο Γκανάς θυμάται με νοσταλγία εκείνες τις στιγμές, αλλά αρνείται τα εύσημα για τη βοήθεια που πρόσφερε και το ευήκοον ους που έτεινε. Ναι, τους έδινε φαγητό, αλλά δεν έφτανε αυτό για να χορτάσουν τα παιδιά, επιμένει. Με το πέρασμα των χρόνων, Έλληνες δημοσιογράφοι τού κόλλησαν την ετικέτα «του παπά που έσωσε τον Γιάννη». Αυτός ο χαρακτηρισμός ενοχλεί τον Γκανά.

«Εγώ δεν έσωσα κανέναν», ξεσπαθώνει. «Μόνο ο Χριστός σώζει. Αγαπώ τον Γιάννη και την οικογένειά του και νιώθω ευτυχία που μεγάλωσε στη γειτονιά μας, βαφτίστηκε στον ναό μας και έχει χαρούμενες αναμνήσεις από τα Σεπόλια».

Ο πάτερ Γκανάς σκέφτεται τον Γιάννη συχνά. «Εξακολουθώ να προσεύχομαι γι' αυτόν», λέει.

Το μυαλό του επιστρέφει στο βλέμμα του Γιάννη, σε εκείνα τα αθώα ματάκια. Ήταν ένα παιδί που προσευχόταν χωρίς να περιμένει τίποτα. Ζητούσε, αλλά δεν έπαιρνε. Προσπαθούσε απλώς να επιβιώσει.

* * *

Ο Σπύρος Βελληνιάτης ορκίζεται ότι μια μέρα άκουσε τη φωνή του Θεού. Ότι ο Θεός τού έδειξε τον δρόμο. Ότι τον *καθοδήγησε* προς τα τρία μαύρα αγοράκια που έτρεχαν από δω κι από κει. Δεν ήξερε ακόμη τα ονόματά τους, ούτε μπορούσε να φανταστεί ότι θα γίνονταν αστέρια του μπάσκετ. Ο Γιάννης, ο Κώστας και ο Άλεξ δεν ήταν παρά τρία παιδιά που έπαιζαν κυνηγητό (ο Θανάσης απουσίαζε εκείνη τη μέρα).